

**ADRODDIAD BLYNYDDOL
PWYLLGOR SAFONAU
CYNGOR GWYNEDD**

2022 - 2023

RHAGAIR GAN Y CADEIRYDD

Roedd hi'n ffrind mawr i mi gael fy ethol yn Gadeirydd ar y Pwyllgor Safonau ym mis Chwefror eleni. Hoffwn yn gyntaf gymryd y cyfle i ddiolch yn ddiffuant i fy rhagflaenydd yn y Gadair sef Dr Einir Young a roddodd wasanaeth ac arweiniad i'r Pwyllgor dros gyfnod o 10 mlynedd fel aelod. Hoffwn hefyd ddiolch i Margaret Jones am ei gwasanaeth yn ystod y 10 mlynedd diwethaf. Tra'n ffarwelio a nhw, roedd hi hefyd yn bleser croesawi aelod newydd i'r Pwyllgor sef Mark Jones.

Mae safonau mewn bywyd cyhoeddus yn bwnc sy'n cael cryn sylw ar hyn o bryd gan bwysleisio pwysigrwydd ymddygiad unigolion ar gyfer cynnal hyder y cyhoedd yn y modd y gwneir penderfyniadau ar eu rhan gan eu cynrychiolwyr etholedig. Rwyf yn hyderus y gall y pwyllgor hwn barhau i roi cymorth ac arweiniad i aelodau Cyngor Gwynedd ac aelodau'r cynghorau cymuned, tref a dinas o fewn y sir.

Hywel Eifion Jones
Cadeirydd y Pwyllgor Safonau

RHAGAIR GAN Y SWYDDOG MONITRO

Mewn blwyddyn etholiad lleol, y ffocws oedd hyfforddi a chodi ymwybyddiaeth o'r Cod Ymddygiad a'r safonau ymddygiad disgwylidig. Mae'n arwydd cadarnhaol bod pob aelod wedi gallu manteisio ar y trefniadau anwytho i'r Cod Ymddygiad a bod llawer wedi mynychu'r cwrs mwy manwl dilynol. Y gobaith yw y bydd y flwyddyn i ddod yn caniatáu adnoddau a chapasiti i gynnal digwyddiadau eraill o'r fath.

Mae Deddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 wedi creu dyletswyddau newydd i Arweinwyr Grwpiau Gwleidyddol gymryd elfen o gyfrifoldeb dros hyrwyddo ymddygiad da a chydweithredu â'r Pwyllgor Safonau. Mae'n gyfle cadarnhaol i gryfhau rhyngberthynas bwysig sy'n canolbwyntio ar hyrwyddo a chefnogi ymddygiad da. Rhaid cyfaddef bod hon yn flwyddyn gychwynnol o fodolaeth y ddyletswydd sydd ei hangen arnom i ddatblygu'r agwedd newydd hon ar y fframwaith moesegol. Mae'r Pwyllgor Safonau wedi cytuno ar brotocol i fwrw ymlaen ag Arweinwyr y Grŵp ac rwy'n hyderus y bydd perthynas waith gadarnhaol yn datblygu,

Yn y pen draw, consensws ynghylch y math o Gyngor yr ydym yn ei weld a'i weithio ynddo sy'n cynrychioli'r sylfaen orau. Er bod yr adroddiad yn cynnwys achosion lle canfuwyd bod y Cod wedi'i dorri mae'n rhaid gosod hyn yng nghyd-destun nifer yr aelodau etholedig boed yn sir neu'n gymuned yng Ngwynedd. Mae hyn yn cefnogi canolbwyntio ein gwaith ar ymyriadau sy'n datblygu ac yn cynnal y safonau a ddisgwylir.

Iwan Evans
Swyddog Monitro
Cyngor Gwynedd

CYFLWYNIAD

Sefydlwyd y Pwyllgor yn 2001 o dan Ddeddf Llywodraeth Leol 2000. Prif swyddogaeth y Pwyllgor yw hyrwyddo a chynnal safonau uchel o ymddygiad gan gynghorwyr ac aelodau cyfetholedig Cyngor Gwynedd, a chynghorau cymuned a thref Gwynedd. Gwna hyn mewn sawl ffordd:

- Cynorthwyo'r cynghorwyr a'r aelodau cyfetholedig i ddilyn y Cod Ymddygiad Aelodau.
- Cynghori'r awdurdod ar fabwysiadau neu ddiwygio'r Cod Ymddygiad Aelodau
- Monitro gweithrediad y Cod Ymddygiad Aelodau
- Cynghori, hyfforddi neu drefnu i hyfforddi cynghorwyr ac aelodau cyfetholedig ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad.
- Penderfynu ar gwynion a gyfeirir ato gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru fod aelodau wedi torri'r Cod Ymddygiad.
- Ystyried ceisiadau a wneir gan aelodau am oddefebau i'w galluogi i gymryd rhan mewn trafodaethau, er bod ganddynt fuddiant sy'n rhagfarnu o dan y Cod.
- Ystyried materion a gyfeirir ato dan drefn ddatrys cwynion lleol Cyngor Gwynedd
- Goruchwylio Polisi Rhoddion a Lletygarwch Aelodau Cyngor Gwynedd .

Adroddiad Blynyddol

Diwygiwyd Deddf Llywodraeth Leol 2000 gan Ddeddf Llywodraeth Leol ac Etholiadau (Cymru) 2021 gan ei gwneud yn ddyletswydd statudol bellach i bwyllgorau safonau adrodd i'w awdurdod, cyn gynted ag sy'n ymarferol bosib ar ôl diwedd y flwyddyn ariannol, mewn perthynas a'r flwyddyn honno (h.y. y cyfnod o 12 mis yn gorffen ar 31 Mawrth).

Rhaid i'r adroddiad ddisgrifio sut y mae swyddogaethau'r pwyllgor wedi eu gweithredu yn ystod y flwyddyn, gan yn benodol gynnwys crynodeb o :

- Yr hyn sydd wedi'i wneud i gyflawni'r swyddogaethau cyffredinol a phenodol a roddwyd i'r pwyllgor gan Ddeddf 2000
- Adroddiadau ac argymhellion a wneir neu a gyfeirir at y pwyllgor gan Ombwdsmon Gwasanaethau Cyhoeddus Cymru

- Camau a gymerwyd gan y pwyllgor ar ôl iddo ystyried adroddiadau ac argymhellion o'r fath;
- hysbysiadau a roddir i'r pwyllgor gan Banel Dyfarnu Cymru

Rhaid i adroddiad gan bwyllgor safonau cyngor sir hefyd gynnwys:

- Asesiad y pwyllgor o'r graddau y mae arweinwyr grwpiau gwleidyddol ar y cyngor wedi cydymffurfio â'u dyletswyddau newydd statudol mewn perthynas â safonau ymddygiad.

Gall yr adroddiad gynnwys:

- Argymhellion i'r awdurdod ynghylch unrhyw fater y mae gan y pwyllgor swyddogaethau mewn cysylltiad ag ef.

Rhaid i'r awdurdod ystyried pob adroddiad blynyddol a wneir gan ei bwyllgor safonau cyn diwedd 3 mis sy'n dechrau ar y diwrnod y mae'r awdurdod yn derbyn yr adroddiad.

AELODAU'R PWYLLGOR

Er bod y Pwyllgor Safonau yn un o bwyllgorau Cyngor Gwynedd, mae'n cynnwys mwyafrif o aelodau sydd heb unrhyw gysylltiad â'r Cyngor neu lywodraeth leol ('Aelodau Annibynnol'). Mae hefyd yn cynnwys aelod sy'n cynrychioli buddiannau'r cynghorau cymuned ('Aelod Pwyllgor Cymunedol'), yn ogystal â thri aelod etholedig o Gyngor Gwynedd. Rhaid i Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor ddod o blith yr Aelodau Annibynnol.

Aelodau Annibynnol

Margaret E Jones (aelod 2012 - 2022)

Er yn enedigol o Landrillo yn Rhos mae Margaret wedi treulio'r rhan fwyaf o'i hoes yn Chwilog. Bu'n dysgu yn Ysgol Abersoch am 32 o flynyddoedd, yn cynnwys 14 fel prifathrawes. Mae'n ddiakon yn Eglwys yr Annibynwyr Siloh, Chwilog, a bu'n Gadeirydd Cyngor Undeb yr Annibynwyr Cymraeg am 3 blynedd ac mae hi hefyd yn gyn Llywydd yr Undeb. Bu'n aelod o Gyngor Iechyd Cymuned Gogledd Gwynedd ac yn Is-gadeirydd hyd at yr ad-drefnu yn 2010. Mae hi'n aelod gweithgar o Bwyllgor Eisteddfod Chwilog ac yng ngofal y Seremoni Cadeirio.

Dr Einir Young (aelod 2012 -2022)

Wedi ei geni yn y Rhondda a'i magu yn Llanelli a Chwmtwrch mae Einir wedi ymgartrefu yng Ngwynedd ers dros ddeg mlynedd ar hugain. Bu'n byw am gyfnod yng Nghaliffornia ac mae wedi teithio led led y byd yn enwedig i Affrica yn gweithio gyda chymunedau ymylol. Cymru fu canolbwynt ei gwaith am bymtheg mlynedd olaf ei gyrfa ond noda mai'r un yw'r heriau sy'n wynebu cymunedau - yr angen am weledigaeth hir dymor, sicrhau fod penderfyniadau'n cael eu gwneud er gwella neu'n atal pethau rhag mynd yn waeth, integreiddio ar draws cymunedau, cyd weithio ac efallai'n bwysicaf oll cynnwys pawb. Dyma'r union egwyddorion sydd i'w gweld yn Neddf Llesiant Cenedlaethau'r Dyfodol ac mae hi'n frwd dros hyrwyddo'r ffyrdd o weithio sy'n cael eu hannog gan y ddeddf yn y Cyngor a thu hwnt. Mae cynnal safonau yn elfen cyn bwysiced i gynaliadwyedd ag yw ail gylchu ac arbed ynni, ac mae hi'n falch o'r cyfle o gael bod yn rhan o Bwyllgor Safonau Cyngor Gwynedd ac i'w gadeirio. Fe ymddeolodd Einir o'i swydd fel Cyfarwyddwr Cynaliadwyedd Prifysgol Bangor ddiwedd Rhagfyr 2020 ond mae'n parhau i weithio yn rhan amser ar broject Ecoamgueddfa Pen Llŷn. Mae hi'n un o Gyfarwyddwyr Ynni Llŷn ac Ynni Cymunedol Cymru ac yn un o is-gadeiryddion yr Academi Heddwch. Yn ei hamser hamdden mae Einir yn mwynhau cerdded gyda'i chwaer a'r ci ar hyd llwybrau hir megis Llwybr Arfordir Cymru, Llwybr y Pererinion a Llwybr Llechi Eryri.

David Wareing (aelod ers 2015)

Symudodd David o Swydd Gaerhirfryn i'r Groeslon yn 2014 yn dilyn ei ymddeoliad o Heddlu Glannau Mersi. Gwasanaethodd am 26 mlynedd mewn amrywiaeth o rolau, yn fwyaf diweddar yn Adran Weithredol yr Heddlu yn y Pencadlys. Yn y swydd hon roedd yn cynllunio digwyddiadau cyhoeddus mawr, diogelwch y cyhoedd yn ystod gweithrediadau gan yr Heddlu a lleihau cymorth yr heddlu i asiantaethau allanol drwy fwy o weithio mewn partneriaeth. Roedd yn arbenigo mewn asesu risg a sicrhau cydymffurfiaeth gyda deddfwriaeth iechyd a diogelwch. Cynrychiolodd David Heddlu Glannau Mersi ar bob un o'r pum Grŵp Ymgynghorol Diogelwch o fewn yr ardal honno. Mae'n credu'n gryf bod yn rhaid i weithredoedd y rhai sydd mewn swyddi cyhoeddus fod yn dryloyw ac yn atebol.

Aled Jones (aelod ers 2016)

Brodor o Lanbedr Pont Steffan, Ceredigion yn wreiddiol yw Aled. Astudiodd radd mewn Cymraeg a Daearyddiaeth ym Mhrifysgol Aberystwyth. Ar ôl graddio ym 1999, symudodd i Gaernarfon i weithio gyda cwmni cyfieithu Cymen a daeth yn gydberchennog ar y cwmni yn 2007. Bellach mae'n cyflogi tîm o bron 30 aelod staff a dros 20 o gyfieithwyr llawrydd eraill. Mae'n byw ym Mangor gyda Tegwen a'r plant, Cai a Beca. Yn ddiweddar, cwblhaodd gwrs Arweinyddiaeth a Rheoli Lefel 5 yr ILM ar y cyd rhwng Prifysgol Bangor ac Abertawe. Nod y rhaglen yw creu amgylchedd i alluogi arweinwyr i ddatblygu busnesau arloesol a meithrin sgiliau arwain o'r radd flaenaf. Yn rhinwedd ei swydd fel cyfieithydd ar y pryd, mae ganddo brofiad helaeth o fynychu cyfarfodydd ar bob lefel o lywodraethiant, o'r Undeb Ewropeaidd i gyngor cymuned, felly mae mewn sefyllfa dda i arsylwi ar ymddygiad a safonau gan adnabod yr arferion gorau.

Hywel Eifion Jones (aelod ers 2019)

Wedi'i eni a'i addysgu yn Nyffryn Clwyd, roedd Eifion yn uwch reolwr gyda Banc Barclays yn gwasanaethu 34 mlynedd mewn nifer o ganghennau ledled Gogledd a Chanolbarth Cymru. Mae wedi ymgymryd â llawer o swyddogaethau gwasanaeth cyhoeddus gan gynnwys Cynghorydd Sir gyda Chyngor Ynys Mon ac aelod o Awdurdod Heddlu Gogledd Cymru. Ar hyn o bryd mae'n Ynad ar fainc Gogledd Orllewin Cymru, yn aelod o Fyrddau Pensiwn Gwynedd, Betsi Cadwaladr ac Adra. Mae hefyd yn aelod o Banel Dyfarnu Cymru sy'n penderfynu honiadau o dorri'r cod ymddygiad gan aelodau etholedig Cynghorau Sir a Chymuned.

Mark Jones (aelod ers Rhagfyr 2022)

Mae Mark yn byw ym Mangor ac yn gyn swyddog heddlu gyda 30 mlynedd o brofiad mewn amrywiaeth o rolau, gan gynnwys fel Pennaeth Safonau Proffesiynol Heddlu Gogledd Cymru. Gwasanaethodd fel Llywodraethwr Cymunedol ac Is-gadeirydd yn

Ysgol Glanadda am 20 mlynedd. Mae hefyd yn gyn-Gadeirydd Adra, lle mae'n parhau i wasanaethu fel aelod o'r Bwrdd.

Aelod Pwyllgor Cymunedol

Cynghorydd Richard Parry Hughes (aelod ers 2017)

Magwyd Richard ar fferm yn Llanaelhaearn ac aeth i Ysgol Ramadeg Pwllheli, Coleg Amaethyddol Glynllifon, a Choleg Seale Hayne (Prifysgol Plymouth). Mae ganddo ôl radd mewn Rheolaeth Fferm. Bu yn gweithio i bartneriaeth filfeddygon yn Chwilog am dair blynedd ac yn ddarlithydd rhan amser yng Ngholeg Glynllifon, cyn prynu fferm Penfras Uchaf Llwyndyrus lle bu ei deulu yn denantiaid arni am dros dri chan mlynedd. Mae'n briod ac Eleri ac mae ganddynt dri mab. Yn gyn arweinydd Cyngor Gwynedd, mae yn dal i ffermio. Mae ganddo brofiad helaeth o bwyllgorau gan ddal swyddi fel cadeirydd Ffederasiwn Clybiau Ffermwyr Ifanc Cymru cyn ymgymryd â chael ei ethol fel aelod o gyrff cyhoeddus. Bu yn aelod o Gyngor Sir Gwynedd o 1992 hyd 1996 ac yn aelod o Gyngor Gwynedd o 1996 i 2008. Bu'n arwain Cyngor Gwynedd o 2003 i 2008 a hefyd yn lefarydd Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru ar yr Amgylchedd a Chynllunio yn ystod y cyfnod yma. Mae'n aelod brwd o Gwmni Drama Llwyndyrus a chefnogwr amryw o gymdeithasau eraill lleol megis, Antur Aelhaearn a Chyfeillion Eglwys Carnguwch. Mae'n gweithio'n wirfoddol fel gweithiwr achos i'r Farm Community Network. Mae'n aelod o Gyngor Cymuned Llannor ers 1992.

Aelodau Cyngor Gwynedd

Cynghorydd Beth Lawton (aelod ers 2017)

Mae Beth yn byw ym Mryncrug ac yn berchen ffatri leol. Mae'n Gynghorydd Sir dros ardal Bro Dysynni, sydd yn cynnwys pentrefi Bryncrug, Abergynolwyn a Llanegryn. Mae hefyd yn Gynghorydd Cymuned ac yn gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Craig y Deryn. Mae'n weithgar ar sawl pwyllgor yn y gymuned, gan cynnwys Carnifal Abergynolwyn, Ffair Wledig Bryncrug, Pwyllgor Apêl Ysbyty Tywyn a llawer mwy. Mae yn aelod o Merched y Wawr ac yn arwain yn Eisteddfod Abergynolwyn. Mae yn aelod o Bwyllgor Craffu Gofal a Tai a Phwyllgor Craffu Addysg ac Economi Cyngor Gwynedd ac wedi bod yn Gadeirydd ar y ddau bwyllgor ers bod yn aelod. Mae hefyd yn gyfarwyddwr a Chadeirydd Cwmni Hamdden Byw'n Iach.

Cynghorydd Anne Lloyd-Jones (aelod ers 2017)

Mae Anne yn byw ac yn rhedeg busnes twristiaeth fferm yn Nhywyn, ac mae wedi cynrychioli Tywyn ar Gyngor Gwynedd ers 1995 a chyn hynny roedd yn aelod o Gyngor Dosbarth Meirionnydd am wyth mlynedd. Etholwyd hi'n gyntaf fel aelod o Gyngor Tref Tywyn yn 1985 a hi oedd Faeres gyntaf yn 1991, ac eto yn 2004, ac

roedd yn Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2009. Mae hi'n gyn-gadeirydd Pwyllgor Cynllunio Cyngor Gwynedd ac yn un o aelodau gwreiddiol Bwrdd Rheoli Cartrefi Cymunedol Gwynedd. Roedd hi'n aelod o Gyngor Iechyd Cymuned Meirionnydd, ac yn Gadeirydd presennol Cronfa Apêl Ysbyty Tywyn a'r Cylch.

Mae hi'n aelod ac yn gyn-gadeirydd Ysgol Penybryn ac yn aelod ar gorff Llywodraethol Ysgol Uwchradd Tywyn.

Roedd Anne yn Gadeirydd Twristiaeth Canolbarth Cymru rhwng 2001-2016, yn aelod sefydliadol ac yn gyn-lywydd a Thrysorydd Clwb Inner Wheel Tywyn a bu'n Drysorydd cangen leol yr NSPCC ers 1989.

Mae Anne yn briod â John ac mae ganddyn nhw dair merch a dwy wyres sy'n efeilliaid.

Cynghorydd Dewi Owen (aelod ers 2022)

Mae Dewi yn ffermio yn Aberdyfi, ac wedi bod yn Gyngorydd Sir dros Aberdyfi a Phennal ers pymtheg mlynedd, ac ar Gyngor Cymuned Aberdyfi ers pum mlynedd ar hugain. Cafodd ei ethol yn Gadeirydd Cyngor Gwynedd yn 2014. Mae Dewi wedi bod yn Gadeirydd ar sawl pwyllgor craffu, ac ar hyn o bryd yn Gadeirydd y Pwyllgor Gwasanaethau Democratiaeth ar Gyngor Gwynedd, ac wedi ymuno gyda'r Pwyllgor Safonau ers 2022.

Mae Dewi yn Gadeirydd Llywodraethwyr Ysgol Uwchradd Tywyn, ac yn aelod o sawl pwyllgor lleol, fel Sioe Sir Meirion, Undeb Amaethwyr Cymru ac 'Aberdyfi Advertising & Improvements Committee.

Y Swyddog Monitro

Mae Swyddog Monitro'r Cyngor, Iwan Evans, ynghyd a swyddogion o'r Gwasanaeth Cyfreithiol a'r Gwasanaeth Democratiaidd yn cefnogi'r Pwyllgor Safonau yn ei waith. Mae gan y Swyddog Monitro rôl statudol i sicrhau bod y Cyngor, ei aelodau a'i swyddogion yn gweithredu yn briodol ac yn gyfreithlon.

Manylion Cyswllt

- Iwan Evans, Pennaeth Gwasanaethau Cyfreithiol a Swyddog Monitro. E-bost: IwanGDEvans@gwynedd.llyw.cymru Ffôn (01286) 679015
- Siôn Huws, Rheolwr Priodoldeb ac Etholiadau a Dirprwy Swyddog Monitro. E-bost: sionhuws@gwynedd.llyw.cymru Ffôn: (01286) 679168

GWAITH Y PWYLLGOR YN YSTOD 2022 - 2023

Mae gwaith y Pwyllgor wedi cynnwys y canlynol dros y flwyddyn (ceir rhaglen waith lawn y Pwyllgor yn yr **Atodiad 1**):

Achosion fu gerbron y Pwyllgor

Cyfeiriwyd un gŵyn o dorri'r Cod Ymddygiad at y Pwyllgor am benderfyniad yn ystod y flwyddyn ond ni ystyriwyd y gŵyn tan Ebrill 2023.

Cwynion eraill

Hysbysir y Pwyllgor hefyd o benderfyniadau'r Ombwdsmon ar y cwynion hynny na chyfeirir at y Pwyllgor am benderfyniad, a cheir crynodebau ohonynt yn **Atodiad 2**.

Goddefebau

Mae'r Cod Ymddygiad i Aelodau yn darparu na all cynghorydd gymryd rhan mewn trafodaeth os oes ganddo/i 'fuddiant sy'n rhagfarnu'. Serch hynny mae gan aelod yr hawl i wneud cais i'r Pwyllgor am ganiatâd i gymryd rhan er bod ganddo/i'r buddiant yma, h.y. goddefiad.

- Ni chyflwynwyd un cais am oddefeb i'r Pwyllgor yn ystod y flwyddyn.

Fforwm Pwyllgorau Safonau Gogledd Cymru

Mae Fforwm Pwyllgorau Safonau Gogledd Cymru yn rhoi'r cyfle i gynrychiolwyr o holl bwyllgorau safonau awdurdodau'r gogledd gyfarfod. Pwrpas y fforwm yw galluogi pwyllgorau safonau'r ardal i drafod a rhannu syniadau, arferion da ac adnoddau, a hefyd gyflwyno barn ar y cyd ar y lefel genedlaethol. Mynychir cyfarfodydd y Fforwm gan Gadeirydd ac Is-gadeirydd y Pwyllgor. Erbyn hyn mae Pwyllgorau Safonau Ceredigion a Phowys wedi ymuno â'r Fforwm.

Fforwm Pwyllgorau Safonau Cenedlaethol Cymru

Comisiynwyd Richard Penn gan Lywodraeth Cymru i edrych ar y Cod Ymddygiad, sut mae'n cael ei orfodi, sut y cyflawnir hyfforddiant a phob dull arall i sicrhau safonau uchel o ymddygiad moesegol. Cyflwynodd ei adroddiad yn Nhachwedd 2021, lle roedd yn gwneud sylwadau cadarnhaol ar waith y fforwm ar gyfer Cadeiryddion Pwyllgorau Safonau yng Ngogledd a Chanolbarth Cymru.

Er ei fod yn cydnabod y lle ar gyfer gwneud penderfyniadau lleol, argymhellodd sefydlu Fforwm Cenedlaethol ar hyd yr un llinellau. Bydd y fforwm yn

- a) rhoi cyfle i gadeiriau rannu a chytuno i gydlynu ymarfer;
- b) gweithredu fel bwrdd bachog am syniadau;
- c) creu rhwydwaith cymorth ar gyfer cadeiryddion a Phwyllgorau.

Cynhaliwyd y cyfarfod cyntaf o'r Fforwm Genedlaethol ar 27 Ionawr 2023 drwy Zoom. Roedd Cadeiryddion neu Is-gadeiryddion holl Bwyllgorau Safonau Cymru yn bresennol gyda nifer o Swyddogion Monitro, Llywodraeth Cymru (LIC) a swyddogion Cymdeithas Llywodraeth Leol Cymru (CLILC).

Cefnogaeth i Aelodau Cyngorau Cymuned , Tref a Dinas

Cynhaliodd y pwyllgor broses o ymgynghori, drwy'r Cadeirydd a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol, gyda detholiad o glercod cyngorau tref a chymuned. Y bwriad oedd cael dealltwriaeth o'r materion penodol hynny oedd yn medru creu problemau o safbwynt ymddygiad aelodau i alluogi'r Pwyllgor i wneud y defnydd gorau o'r adnoddau hynny sydd ar gael yn yr awdurdod.

Penderfynwyd ar Gynllun Gweithredu, sy'n cynnwys y 3 elfen o gefnogaeth y gellir ei gynnal i aelodau a chlercod cyngorau cymuned ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad:

1. **Cyngor ar faterion penodol** - Parhau i gysylltu gyda'r Swyddog Monitro neu'r Dirprwy Swyddog Monitro.
2. **Gwefan Cyngor Gwynedd** - Tudalen Pwyllgor Safonau i gynnwys mwy o wybodaeth a chanllawiau yn ogystal â dolenni i wefannau eraill defnyddiol.
3. **Hyfforddiant** - Cynnal sesiwn hyfforddiant rhithiol ar ffurf 'webinar'. Byddai hyn yn creu adnodd y gallai aelodau ei wyllo pan yn gyfleus iddynt yn hytrach na gorfod dibynnu ar sesiynau mewn manau ac ar amseroedd penodol.

Dyletswydd Arweinyddion y Grwpiau Gwleidyddol

Darparwyd cyflwyniad ar y dyletswydd newydd gan y Swyddog Monitro ynghyd â sesiwn drafod ar y cyd gyda bob un o'r Arweinyddion y Grwpiau Gwleidyddol, a Chadeirydd ac Is Gadeirydd y Pwyllgor Safonau ar y 18 fed o Hydref 2022. Roedd y cyflwyniad yn cynnwys esboniad o'r dyletswyddau newydd a thrafodaeth ar sut y gellir gweithredu'r dyletswydd newydd a chyd weithio gyda'r Pwyllgor Safonau a'r Swyddog Monitro. Cafwyd cytundeb ar Brotocol Drafft ar gyfer gweithredu'r dyletswydd i'r dyfodol . Yn ei gyfarfod ar 21 Tachwedd cymeradwywyd y Protocol i gefnogi'r dyletswydd gan y Pwyllgor Safonau.

Mae'r arweinyddion Grwpiau yn ymwybodol o'r dyletswydd sydd yn gosod gofyn arnynt ac wedi adrodd ar y camau cychwynol sydd wedi eu cymryd i ymdrin â'r

ddyletswydd. Cynhaliwyd cyfarfod rhwng y Swyddog Monitro a'r Arweinyddion i drafod y dyletswydd ac mae adroddiad gan yr arweinyddion yn adlewyrchu'r camau cychwynnol yma. Roed y lefel presenoldeb mewn digwyddiadau anwytho Cod Ymddygiad hefyd yn adlewyrchu'r ymrwymiad yma,

Mae'r Pwyllgor Safonau yn gallu cadarnhau bod Arweinwyr Grwpiau yn ystod 2022-2023 wedi bod yn cyflawni eu dyletswydd.

Bydd gwaith pellach yn cael ei wneud drwy gydol 2023-2024 i fireinio ymhellach sut mae Arweinwyr Grwpiau yn gallu cyflawni eu dyletswyddau a sut y gall y Pwyllgor Safonau gynorthwyo ymhellach Arweinwyr

RHAGLEN WAITH Y PWYLLGOR SAFONAU 2022-2023

11 GORFFENNAF 2022

- Ethol Cadeirydd ac Is-gadeirydd
- Cymeradwyo'r adroddiad blynyddol i'w gyflwyno i'r Cyngor llawn
- Hunan asesiad y pwyllgor o'i berfformiad yn 2021/22.
- Cymeradwyo ei Raglen Waith ar Gyfer 2022/23
- Derbyn adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau

21 TACHWEDD 2022

- Fforwm Cenedlaethol Pwyllgorau Safonau:
 - Cytuno ar y Cylch Gorchwyl drafft, gan gynnwys cynrychiolaeth.
 - Cymeradwyo'r trefniadau arfaethedig i gefnogi'r Fforwm Cenedlaethol.
- Cymeradwyo Protocol Dyletswyddau Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol a'r Pwyllgor Safonau i'w arwyddo gan Gadeirydd y Pwyllgor a'r Arweinyddion Grwpiau Gwleidyddol.
- Ymgynghoriad y Pwyllgor gyda detholiad o glerc cod cynghorau tref a chymuned ynglŷn â'r fframwaith safonau:
 - Derbyn yr adroddiad a gofyn i'r Swyddog Monitro a'r Aelod Pwyllgor Cymunedol baratoi cynllun gweithredu sy'n adlewyrchu'r hyn sydd yn yr adroddiad
- Derbyn adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau

13 CHWEFROR 2023

- Ethol Cadeirydd ac Is-gadeirydd
- Cymeradwyo Cynllun Gweithredu ar y gefnogaeth y gellir ei gynnig i aelodau a chlercod cynghorau cymuned ar faterion yn ymwneud â'r Cod Ymddygiad
- Derbyn adroddiad ar y Gofrestr Rhoddion a Lletygarwch
- Derbyn adroddiad ar Fforwm Cenedlaethol Pwyllgorau Safonau
- Ystyried Adroddiad Blynyddol Panel Dyfarnu Cymru 2021/22
- Ystyried Adroddiad Blynyddol yr Ombwdsmon 2021/22
- Derbyn adroddiad rheolaidd ar honiadau yn erbyn aelodau
- Ystyried adroddiad yr Ombwdsmon ar ymchwiliad i gŵyn yn erbyn cynghorydd, a dod i benderfyniad os oedd angen bwrw ymlaen i gynnal gwrandawriad llawn.

Hysbyswyd y Pwyllgor o'r penderfyniadau canlynol gan yr Ombwdsmon ar honiadau o dorri'r cod ymddygiad yn erbyn cynghorwyr sirol a chynghorwyr cymuned a thref Gwynedd:

Honiad o dorri'r Cod Ymddygiad	Penderfyniad yr Ombwdsmon
<p>Cwyn Rhif 202005528</p> <p>Bod cynghorydd tref wedi torri'r Cod:</p> <ul style="list-style-type: none"> • wrth wneud honiadau ffug o wariant anawdurdodedig a chamddefnyddio arian gan y cyn Glerc • drwy danseilio a dilorni'r Cyn-Glerc mewn cyfarfodydd, cyhuddo aelodau eraill o ddweud celwydd a chydgyllwynio gyda'r Cyn Glerc mewn gweithgaredd anghyfreithlon, ac wedi targedu unrhyw aelod oedd yn cefnogi'r Cyn Glerc mewn ymgais i'w dychryn ac i ddwyn anfri ar y Cyn Glerc. 	<p>Dirwyn yr ymchwiliad i ben</p> <p>Dechreuwyd ymchwiliad oherwydd bod y gŵyn yn bodloni dau gam y prawf 2 gam ar sail y wybodaeth a ddarparwyd yn y gŵyn.</p> <p>Gan nad oedd yr Achwynydd wedi dychwelyd ei ddatganiad tyst, ac nad oedd y cynghorydd bellach yn aelod nid oedd yr Ombwdsmon o'r farn y byddai er budd y cyhoedd i adnoddau gael eu defnyddio i barhau a chwblhau'r ymchwiliad.</p>

<p>Cwyn Rhif 202004473</p> <p>Cwyn bod aelod wedi rhannu deunydd ar ei gyfrif Facebook a oedd yn taflu amheuaeth ar fodolaeth COVID-19 ac am y brechlyn, a phan ymddangosodd ar sioe deledu i drafod ei farn am COVID-19 a'r brechlyn.</p>	<p>Canfu'r Ombwdsmon fod gan yr Aelod hawl i ryddid mynegiant ac i ddal a mynegi ei farn o dan Erthygl 10 o'r Confensiwn Ewropeaidd ar Hawliau Dynol.</p> <p>Roedd tystiolaeth yn awgrymu nad oedd yr Aelod yn cynrychioli 'safbwynt y Cyngor'. Ni roddodd yr Aelod gyfarwyddiadau i aelodau'r cyhoedd yn groes i'r mesurau iechyd cyhoeddus a oedd ar waith ar y pryd. Felly, nid oedd yr Ombwdsmon o'r farn bod yr Aelod wedi methu â chydymffurfio â'r Cod Ymddygiad.</p>
<p>Cwyn Rhif 202200859</p> <p>Cwyn bod cynghorydd tref wedi torri'r Cod fel a ganlyn:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Y gallai'r aelod fod wedi cyflawni twyll etholiadol gan ei bod wedi brolio am gofrestru ei mab ar y gofrestr etholiadol pan oedd hefyd wedi'i gofrestru mewn ardal arall. 2. Bod yr aelod yn anurddasol wrth eistedd ar risiau'r orsaf bleidleisio yn rhwystro pobl rhag mynd i mewn heb orfod ceisio mynd heibio iddi. 3. Bod yr aelod wedi defnyddio ei thudalen Facebook i gynnal ymgyrch casineb yn ei erbyn. 	<p>Dim ymchwiliad:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nid oedd yr achwynydd wedi darparu digon o dystiolaeth i gadarnhau ei gŵyn. Mae pryderon am dwyll etholiadol yn fater i'r Heddlu. 2. Nid oedd y toriad honedig o'r Cod yn ddigon difrifol i warantu ymchwiliad er budd y cyhoedd. 3. Nid oedd yr achwynydd wedi darparu tystiolaeth o'r sylwadau Facebook y cyfeiriodd atynt ac felly nid oedd wedi darparu digon o dystiolaeth i gadarnhau ei gŵyn.

Cwyn Rhif 202205952

Honnwyd bod aelod cyngor tref wedi ymgymryd ag ymgyrch gasineb parhaus ar gyfryngau cymdeithasol yn erbyn yr achwynydd ers 2017.

Dywedodd yr achwynydd bod brawd yr Aelod wedi ei figwth oherwydd ei fod wedi ysgrifennu at y Cyngor, ac mae hyn wedi ei gyfarch gan yr Heddlu. Roedd yr achwynydd yn dweud bod eraill wedi bod yn dyst i'r ymddygiad, ond nid yw wedi nodi beth oedd wedi ei dystio, nac wedi darparu datganiadau. Felly, ni allaf ystyried, hyd yn oed pe bai wedi'i brofi, a fyddai'r ymddygiad gyfystyr â thorri Cod Ymddygiad. Mae hefyd yn werth nodi bod y tystion honedig yn gysylltiedig â'r cyngor ac yn ymwybodol o broses y Cod Ymddygiad. Mae'n agored i iddynt wneud cwyn os ydynt yn ystyried ei bod yn briodol gwneud hynny.

Aelod y gwnaed y gŵyn yn ei (h)erbyn	
Aelod o gyngor cymuned	3
Aelod o Gyngor Gwynedd	1
Aelod o Gyngor Gwynedd a chyngor cymuned	
Natur yr achwynydd	
Cynghorydd	1
Aelod o'r cyhoedd	2
Swyddog	1
Natur yr honiad	
Ymddygiad cyffredinol	4
Datgan Buddiant	
Ymddygiad cyffredinol a Datgan Buddiant	

Canlyniad	
Dim ymchwiliad	2
Ymchwiliad – dim tystiolaeth o dorri'r Cod Ymddygiad	1
Ymchwiliad –dim camau pellach	
Ymchwiliad – cyfeiriad at y Pwyllgor Safonau	1
Ymchwiliad – cyfeiriad at Banel Dyfarnu Cymru	